

Επισημάνσεις

Φωτεινό παράθυρο!

Ενα παράθυρο στο παρελθόν και μάλιστα στο βυζαντινό μας παρελθόν, ανοίγει για τον απλό πολίτη το βιβλίο της κ. Διονυσίας Παπαχρυσάνθου: «Ο Αθωνικός μοναχισμός: Αρχές και Οργάνωση», που εξεδόθη από το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης. Ένα παράθυρο από το οποίο ο αναγνώστης, που δεν είναι ειδικός, μπορεί να πάρει μια ιδέα μιας συγκεκριμένης περιοχής και ενός θεσμού στα χρόνια του Βυζαντίου. Μέσα από τις σελίδες του βιβλίου η κ. Παπαχρυσάνθου παρασύρει τον αναγνώστη σε ένα απίθανο ταξίδι μέσα από «βίους», από «χρυσόβουλα» αυτοκρατορικά και «τυπικά», μέσα από «σιγίλλια» και «νεαρές», στον κόσμο των μοναχών, των «αναχωρητών», των «κελλιωτών», των «ησυχαστών». Ο μαζάνθρωπος της σημερινής εποχής ανακαλύπτει μέσα από τις σελίδες του βιβλίου τις «λαύρες», τις «αναχωρητικές ομάδες», τα «κοινόβια», τα μοναστήρια, το «Πρωτάτο», τις «συνάξεις», τα «συμβούλια», τον «Πρώτο», τον «οικονόμο», τον «επιτηρητή», τον «εκκλησιάρχη», τον δικαίο».

Σχολιάζει
ο ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ

Παρακολουθεί την εξέλιξη της μοναστικής ζωής από το: «Και τους εν αυτώ ου πολλούς όντας... και γαρ ην αυτοίς ατεχνώς, κατά το αδόμενον, άσπαρτα και ανήροτα πάντα ου γαρ γην ήρουν, ουκ αύλακα έτεμνον, ου βουν είχαν, ουχ υποζύγιον, ουκ άλλο τι των αχθοφόρων ζώνων, ου κυνάριον ή κύνα, αλλά καλύβας εκ μικρών πηξάμενοι ξύλων και οροφήν αυταίς εκ χόρτου συμφορηθείσαν επισχεδιάσαντες, ούτως εν θέρει, ούτως εν χειμώνι διεκαρτέρθουν των εναντίων του αέρος ανεχόμενοι προσβολών ει δέ ποτε και γένοιτό τις χρεία μετακομίσαι τι των παρ' αυτοίς, αυτοί δι' εαυτών την των νωτοφόρων ζώνων υπηρεσίαν επλήρουν... τροφή δεν αυτοίς μετά την πνευματικήν η σωματική άσκευος πάσα και απέριττος και το όλον όρειος». Εις το: «Τα δι' άλλα αδεώς διαπράττοντες, ήγουν επικτήσεις σκευών ποικίλων και πολυτίμων και αγρών και κτημάτων και των άλλων, α τοις φιλοκόσμοις και φιλομερίμοις εισί περισπούδαστα, προς το μηδέν εαυτούς ωφελήσαι και τους ακούοντας και τους ορώντας τα μέγιστα περιβλάπτουσι και βλασφημείσθαι δι' αυτών το του Θεού παρασκευάζουσιν όνομα, πολυκτήμονες αντί ακτημόνων ονομαζόμενοι και του της γης πλούτου κύριοι, και του ουρανίου πλούτου αλλότριοι!» Βλέπει δηλαδή ο αναγνώστης μία τάση η οποία έτεινε να μεταβάλλει όλα τα μοναστικά κέντρα του Βυζαντίου σε μεγάλες οικονομικές επιχειρήσεις. Παράλληλα, το «Όρος» από καταφύγιο ερημιτών και αναχωρητικών ομάδων μεταμορφωνόταν σε κέντρο μοναστικό όπου κοινοβίτες και αναχωρητές ζούσαν πλάι - πλάι και όπου τα μοναστήρια άρχισαν να εξελίσσονται όλο και περισσότερο εις βάρος των μικρών ομάδων και των ασκητών, όπως επισημάνει η κ. Παπαχρυσάνθου.

Οι αλλαγές αυτές, που είχαν και σοβαρές επιπτώσεις στις σχέσεις αναχωρητικών ομάδων, ασκητών και μοναστηριών, προκάλεσαν τις επεμβάσεις των αυτοκρατόρων που προσπαθούν να ρυθμίσουν τις σχέσεις αυτές. Εις το «Τυπικό του Τζιμισκή» - το γνωστό και ως «τράγος», που υπεγράφη το 972, εις το «Τυπικό του Μονομάχου» (1045) και εις το «Τυπικό του Μανουήλ Παλαιολόγου» (1406) αντικατοπτρίζονται οι αλλαγές που έχουν επέλθει στα χρόνια αυτά. Αλλαγές σοβαρές, βαθύτατες, τόσο μεταξύ των μοναχών όσο και των μοναστηριών, αλλά και του μοναστικού βίου. Η κατοχή ζώνων, πλοίων, ο πλουτισμός των μοναστηριών, η διαδοχή των ηγουμένων, οι σχέσεις των μοναστηριών μεταξύ τους και με την Κοινότητα, ακόμα και το γένος των ζώνων είναι μεταξύ των θεμάτων με τα οποία ασχολούνται τα τρία αυτά «Τυπικά» που αναφέρονται εις το βιβλίο της κ. Παπαχρυσάνθου. Ειδικότερα, για το γένος των ζώνων τονίζεται: «Μηδέποτε ευρεθήναι θήλυ ζώνον του Αγίου Ορους εντός, καν όποιον... καν όπόσην παρέχη πρόσδοδον· άπαξ γαρ απηγορεύεται τούτο παρά των αγίων εκείνων και φιλαρέτων ανδρών ουκ αφελώς, ουδ' αλόγως, αλλά τα διά πάντων καθαρούς είναι τους μοναχούς και μηδέ τοις οφθαλμοίς αυτούς υποχραίνεσθαι τη του θήλεος θεωρία».

Δυστυχώς, το «παράθυρο» αυτό είναι μικρό. Και αναφέρεται σε μία μόνο περίοδο της ζωής του Έθνους. Φαίνεται δε ότι στον Αθω υπάρχουν θησαυροί από αρχαία, εικόνες, σκεύη, έγγραφα, που δείχνουν τη συνέχεια του ελληνικού έθνους και το μέγεθος της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, αλλά και τις οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις. Δεν είναι δε μόνο το Άγιον Όρος, ούτε τα μεταβυζαντινά μοναστήρια. Είναι όλο μας το παρελθόν που θέλουμε να αγνοούμε. Η έλλειψη χρημάτων που επικαλούνται οι πολιτικοί «ταγοί» μας είναι «προφάσεις εν αμαρτίαις. Ας ελπίσουμε λοιπόν ότι το «παράθυρο» που άνοιξε για τον απλό άνθρωπο η κ. Παπαχρυσάνθου και το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης θα βρει μιμητές που θα φωτίσουν περισσότερο τον ζόφο και το έρεβος των πολιτιστικών μας εγκεφάλων!